

Roboz Gábor:

Szimulált heist, noir-horror és más furcsaságok
Az udinei filmfesztivál néhány napjáról

Az olaszországi Udine 2008 áprilisában immáron tizedjére szolgált otthonául a népszerű *Far East Film Festival*nak. A kizárólag távol-keleti filmeket szerepeltető, tíz napos mustra során a közönség számára lehetőség nyílt bepillantani a viszonylag könnyebben elérhető nemzetek (Japán, Kína, Hong Kong, Dél-Korea) alkotásai mellett a kisebb, a (film)világ előtt kevésbé ismert régiók (Fülöp-szigetek, Malajzia, Thaiföld) aktuális felhozatalába is. Az észak-olasz kisváros vállalása tehát a megtekinthető munkák színvonalától függetlenül is mindenképpen értékelendő: a lelkes szervezőcsapatnak köszönhetően a hasonlóan elhivatott filmkedvelő megismerkedhetett népszerű, veterán alkotók legfrissebb műveivel éppúgy, mint ahogy a fesztiválon kívül aligha látható mozgóképek kisebb-nagyobb választékával; sőt, a retrospektív sorozatot figyelemmel kísérok még különlegesebb élmény részesei lehettek.

A szervezésről csak pozitívumokban érdemes beszélni, és nem csak azért, mert a meghívott vendégeknek a kötelező sajtóanyagokon (több oldalas infó-csomag a filmekről, az alkotókról, a mustráról) túl irigylésre méltóan igényes katalógus, és (kevésbé irigylésre méltó) válltáska jár. A felkészült gárda munkájára nem lehet panasz, sehol egy félreszervezett beszélgetés, elszakadt filmtekercs vagy más technikai malőr: amennyire ez négy-öt nap alapján megállapítható, minden zökkenőmentesen zajlik, a vendég tényleg azt kapja, amiért idelátogatott.

Ugyancsak kellemes meglepetés lehet maga a közönség is, amennyiben a magyar viszonyoktól radikálisan eltérő hozzáállással találkozhat az Udinébe érkező fesztiválozó. Öröm látni, hogy az emberek itt tényleg szeretik a filmeket, sőt, rajonganak értük: nem tudni, hogy ez általában igaz-e az itteni mozis életre, vagy csak a távol-keleti mustrát tisztelik meg a helyiek ilyen felfokozott érdeklődéssel, mindenesetre üdítő élmény az érdeklődő, lelkes látogatókkal szembesülni. Ráadásul nemcsak az egyes filmeket kíséri taps (akár a vetítés közben is, egy-egy jól sikerült poént követően), de magukat a messziről érkezett vendégeket, főleg rendezőket és producereket is kitörő ovációval fogadja a közönség: itt az olyan, akár szinte teljesen ismeretlen alkotókat is nagy tisztelet övezi, akiket nálunk legfeljebb néhány arra bókászó fesztiválvendég méltatna pár perces figyelemre.

Ami magukat a filmeket illeti, az idei felhozatal is bővelkedett műfajokban és alkotókban egyaránt: az előbbieknél maradva, a különféle melodramákon, (fekete) komédiákon túl akadtak pink movie-k, fantasy-k, thrillerek és kevert zsánerű alkotások egyaránt (a horrornak ráadásul külön napot szenteltek a szervezők); az utóbbiak vonatkozásában pedig az éppen bemutatkozó, vagy csak kevésbé ismert rendezők mellett olyan nevek is előálltak friss munkájukkal, mint Johnnie To, Nakata Hideo vagy Miike Takashi. A kivitelezést tekintve is hasonló eklektikáról lehet beszélni: az ív a DV-re forgatott, szerényebb karakterű filmekről a hatalmas költségvetésű látványmozikig húzható meg. A retrospektív sorozat keretében pedig a vendégek megtekinthették a világon egyelőre szinte sehol sem ismert Shin Sang-ok néhány fontosabbnak tartott művét: a második világháború utáni korszak koreai filmgyártásának egy hányattatott sorsú, jelentős alkotójáról van szó, akinek munkásságáról külön beszélgetésben értekeztek a meghívott előadók. (Utóbbiak között volt egyébként a távol-keleti film szaktekintélyének számító Darcy Paquet és Mark Schilling is.)

Vannak filmek, amelyekről maradandóbb élmény híján csak mint egzotikus származási helyről érkezett munkákként emlékezünk meg. Ilyen volt a fülöp-szigeteki *Casket for Rent* (2007) is, amely egy filippínó szegénynegyedbe kalauzolta el nézőjét egy temetkezési vállalkozó család körül zajló cselekmény apropóján. A választott közegnek megfelelően az összes szóba jöhető, szerencsétlen figurát (szerencsejátékost, drogfüggőt, prostit, fiatalkorú

bűnözőt) felvonultató mű egyfelől rongyos tabló a társadalom peremére szorultakról, másfelől valami több is kíván lenni a narrátor szerepét is betöltő hajléktalan figuráján keresztül, de inkább csak az érdektelen nyomor-ábrázolás marad, amit végignézve a Budapestről Udinébe vezető, nyolc óránál alig hosszabb buszút is csak szempillantásnyi élménynek tűnik.

Egészen más közegben mozog a prospektus által low-budget filmnek titulált, ehhez képest azonban meglepően igényes megmunkálását, olcsóságról legalábbis egyáltalán nem árulkodó dél-koreai *The Happy Life* (2007). A keserűes vígjátékban három középkorú férfi egykori tanáruk temetése után döbben rá, hogy valami egészen mást akar kezdeni nem éppen izgalmas életével, ezért a pedagógus fiával kiegészülve titokban lelkes rock-bandává képezik magukat. A megmosolyogtató, kedves pillanatok és kevésbé felhőtlen jeleneteket egyaránt kínáló, dinamikus film lényegében azt a kérdést feszegeti (sajnos azonban választ nem ad rá), hogy lehetséges-e egy már felvállalt életstílust egy hirtelen pálfordulást követően sutba dobni, és a nagy önmegvalósítás kedvéért feláldozni az akár jól működő családi életet is.

Az udinei fesztivál visszatérő vendége, a népszerű Pang Ho-cheung többek között *Trivial Matters* (2007) című munkáját hozta el idén, amit a prospektus *cutting edge omnibusként* emlegetett, de a megnevezés valójában inkább igencsak csorbult élő kisfilm-antológiát takar. A rendező néhány, változó hosszúságú (főleg komikus/erotikus) mikro-történetet oszt meg nézőjével, és ahogy az ehhez hasonló válogatásoknál lenni szokott, a színvonal igencsak hullámló, de a legjobb esetben is csak szellemes, mégsem túl maradandó ötletekről lehet beszélni. A jobbik eset a pszichiáternél szexuális problémáiról mesélő páciens, akinek helyzetébe az orvos nagy átéléssel bele is helyezkedik (erről tanúskodnak a fantáziálgatás képsorai), a rosszabbak közül való a két barátnő sorsáról mesélő, tökéletesen érdektelen epizód.

A hongkongi illetőségű *Mr Cinema* (2007) egy vetítógép-kezelő férfi életén keresztül tár elénk egy családi drámát: a hazánkban is ismert Anthony Wong főszereplésével készült munkában a férfi igyekszik csekély keresetéből eltartani feleségét és fiát, de végül vesztesként kerül ki a küzdelemből. A melankolikus hangvételű munkát a keleti filmekben viszonylag gyakran tapasztalható, európai szemnek talán furcsának ható burleszkes pillanatok szakítják meg itt-ott; mindenestre sajnos azon darabok sorát gyarapítja, amelyek nem jelentettek túl maradandó élményt.

Újabb népszerű udinei vendég volt Miki Satoshi, aki idén ugyancsak több filmmel érkezett a mustrára. Ezek egyike az *In the Pool* (2005) című vígjáték, amely néhány neurotikus szereplő történetét osztja meg a befogadókkal. A többek között egy konstans erekcióval megvert és egy úszás-függő férfi csetlés-botlásait bemutató opuszban szerepet kap egy minden betegnél veszélyesebb pszichológus, akinek köszönhetően a film számos harsány, ütődött humorú jelenetet kap (illeszkedve ezáltal a fesztiválkatalógusban gyakran használt *crazed comedy* besorolásba); a végeredmény egy darabig szórakoztató is, de egy idő után mintha elfogyna a szufla, és végül csak egy furcsa, felemás komédia emléke marad meg.

A háborús eposzra vágók is megkapták a magukét, méghozzá Kínából, *The Assembly* (2007) címen. A hatalmas költségvetésű, hazájában kasszarobbantó mű az 1948-49-es polgárháború idejébe helyezi történetét, és a Felszabadítási Mozgalom egy hősen keresztül mesél egy nemzeti konfliktusról és egy egyéni tragédiáról. A nagy lélegzettel, látványosan induló film hajlamos becsapni a hiszékeny nézőt, amennyiben a képi és főleg hanghatásokban is nagyon gazdag első félidőt követően teljesen elcsendesül, és a hadszínteret maga mögött hagyva a csata utóéletéről, a főszereplő tragikus hibájáról kezd mesélni, jóval lassabb tempóban. Az akcióból így súlyos dráma lesz, ami persze egyáltalán nem baj: aki a váltást jól tudja kezelni, és esetleg a történelmi ismeretei is a helyén vannak, a film hátralévő felét is maradéktalanul élvezheti.

Dél-Koreából, az elsőfilmes Ra Hee-changtól érkezett a fesztivál talán legjobb élménye, a *Going by the Book* (2008) címen futó akcióvígjáték képében. Az egyszerű, de a törvényt

akkurátusan betartó kisvárosi rendőr kollégái körében leginkább a nevetség tárgyának számít, de fordul a kocka, amikor egy, a férfi által parkolócetlivel megbüntetett rendőrfőnök bosszúból beépülő küldetéssel bízva meg a középkorú zsarut. Az eredetileg szimulált, mindössze gyakorlatnak szánt bankrablásból a vérszemet kapott közrendőr nagyon is éles helyzetet teremt; a szellemes ötlettel pedig amolyan kifordított heist-filmet kapunk, amelyben az elvileg súlytalan helyzet ellenére egyszerre működik a feszültség és a komédia is. Utóbbi olyannyira, hogy a fesztivál kétségtelenül legemlékezetesebb poénja is ehhez a friss, bemutatkozó munkához kötődik – talán nem túlzás azt állítani, hogy a film a *Titanicon* is nagy sikert arathatna.

Me...Myself (2007) címre keresztelte egy veterán thaiföldi színész rendezői bemutatkozását. A romantikus film kezdetén egy unokaöccsét egyedül gondozó, fiatal lány egy éjszaka során véletlenül elüt egy vele egykorú fiút, akinek az ütközés hatására amnéziája lesz. Ahogy az sejthető, az áldozatot gondjaiba veszi a baleset okozója, és lassacskán szerelem is szövődik a két fiatal között, csak hogy az emlékek egy idő után tisztulnak, és a fiú rájön, hogy a gázolás előtt transzvesztita előadóművész volt. Az alapvetően tehát hagyományos szerelmi történetként működő filmből így izgalmas gender-kérdéseket felvető munka lesz: egyszerűen elmesélt, de lényegében giccstől mentes, az ügyes alapötletnek köszönhetően mindenképp emlékezetes darab.

Ritka élmény maláj filmet látni, de Udinében ilyen furcsaságok is megeshetnek a mozilátogatókkal: a minden látszat ellenére megjegyezhető című *Kala Malam Bulan Mengambang* (2008) mellett ráadásul a rendező egy másik, szintén nemzetközi premiernek számító vetítéssel (egy zombi-vígjátékkal) ajándékozta meg a nézőket. Az őserdei közegbe helyezett, furcsa sztorit nehéz röviden összefoglalni, a bajos cselekményismertetés helyett beszédesebb a műfaj-meghatározás: alapvetően egy gyilkosság-sorozat apropóján kezdődő krimi-történetről van szó, amibe viszont itt-ott horror-elemek ékelődnek (farkasember és boszorka igenis elképzelhető egy filmben), miközben az egész leplezetlenül komikusra van hangolva (belefér a kommunisták megjelenése is), a jellegzetesen kontrasztos képi világ és a narrátor-főhős által elbeszélt, szubjektivizált történet pedig a noir-regisztert hozza működésbe. Ebből is látszik, mennyire furcsa elegyről van szó, ami az itt-ott meglehetősen bárgyú humor, és a nem feltétlen életképes jelmezek ellenére képes lehet megszólítani a radikális/perverz műfajkeverékekre vevő, komolyabb tűrőképességgel megáldott nézőket.

Hazánkban is ismerős lehet a Pang-testvérek neve, akik idén megszakították horrorfilmjeik sorát, és aktuális munkájukkal a detektív-thriller alműfajába tettek egy kitérőt, a puritán című *The Detective* (2007)-vel. A történet felütésénél a magánnyomozó-főhőst felbérel egy züllött alak, hogy találjon meg neki egy fiatal hölgyet, aki el akarja tenni láb alól, az ügy pedig hamar pergős kutatássá válik keresztül Bangkok zsúfolt utcáin és lerobbant helyszínein. A végül azért misztikus elemeket is játékba hozó munka remek példája annak, hogy mi történik, ha a gondolatok és ötletek teljes hiányát a rendező a filmes hatásmechanizmus maximális kihasználásával próbálja ellensúlyozni: a ha-kell-ha-nem variózással egybekötött kamera-rángatás és a fülrepereszto hangsáv a sovány sztoriból visszataszítóan öncélú parádét csinál, ami ráadásul megakadályozza, hogy az elhidegült néző alvásba menekülve vészelve át a játékidőt.

A fesztivál egyik nagy érdeklődéssel várt munkája volt a beszédes című *Love Master* (2007). Az egy népszerű japán képregényből adaptált művet a prospektus és az alkotó egyaránt úgy harangozta be, mint pink filmet, ami szokatlan módon női perspektívát használ. A történet főszereplőjében mentora, egy tisztességes helyi asszony már fiatal korában meglátja a tehetséget, így férfigészt nevel belőle, aki boldoggá tehet minden, testi szerelemre éhes nőt. Egy alkalommal azonban a hős kudarcot vall, ezért útnak indul, hogy különféle (nem szexuális) kalandok során jobban megismerje az életet, hogy aztán érettebb emberként térhessen vissza hivatásához. A DV-re forgatott, minden szempontból teljesen egyszerű

munka igazából csak azt a kérdést hagyja nyitva, hogy pontosan hol is van az a beígért női nézőpont.

A Fülöp-szigetektől nem csak unalmas gettó-dráma, hanem *Resiklo* (2007) címen virtigli sci-fi is érkezett. A 2021-ben játszódó történetben egy poszt-apokaliptikus világ tárul elénk, amelyben a Földet megszálló Balang-idegenek és az életben maradt, kitartó emberek csatáját követhetjük nyomon, óriás űrhajókkal, lézerfegyverekkel és robotokkal, vagyis mindennel, ami a műfaj kommerszebb változatától elvárható. Noha a nem túl sok pénzből készült (de a lehetőségekhez mérten látványos CGI-t használó) film különösebb gátlások nélkül emel át ezt-azt a *Star Wars*ból, a *Mátrix*ból, az *Aliens*ből és még ki tudja, miből, képtelenség rá haragudni: a gyakran bájosan amatőrnek ható megoldások ellenére is látszik, hogy a készítők akkora adag szeretettel és lelkesedéssel dolgoztak, hogy az igazi mozirajongó ellágyult szívvel tudja csak nézni a végeredményt, különösen, ha olyan olasz közönség veszi körül, amelyik őszinte üdvözléssel jutalmazza a film (félre)sikerültebb pillanatait is.

A Japánban hatalmas sikert aratott *The Glorious Team Batista* (2008) leginkább izgalmas-egyedi alapötlete miatt marad emlékezetes élmény. A rendező találóan (az angol krimi irodalomban nagy hagyományú) ún. bezárt szoba rejtélye-típusú történetként aposztrofálta művét, amelynek cselekménye ennek megfelelően egyetlen térre (egy kórházra, egész pontosan egy műtőre) korlátozódik; itt játszódik a nyomozás a rejtélyes, műtőasztali halálesetek ügyében. Feszült orvosi krimi kapunk tehát, már az elején adott számú, potenciális gyilkos-jelölttel, akik közül a tettesre a szűk mozgásterű detektívesdi végére természetesen fény derül; végeredményben egy ügyesen kivitelezett filmmel, a közegnek köszönhetően pedig egyedi műfaji élménnyel gazdagodhat a néző.

Négy-öt napos látogatás alapján természetesen nem szerencsés messzemenő következtetéseket levonni a fesztiválon részt vevő távol-keleti nemzetek aktuális mozgókép-kultúráját illetően, két észrevétel talán mégis megtehető. Egyrészt, mivel az udinei fesztivál karakteréből adódóan szórakoztató, műfaji (ritkább esetben szerzőiséggel kacérkodó) filmekkel foglalkozik, nem meglepő, hogy az egyes országok zsánermunkákkal álltak elő; mindenesetre jó észlelni a jeladást, látni, hogy a kisebb, periférikus régiókban is megfigyelhető a törekvés a világ tömegfilm-kultúrájának gyarapítására. Másrészt, hasonlóan pozitív élmény egy olyan fesztiválon vendégeskedni, ahol nemcsak a szervezésnek örülhet az oda látogató, hanem annak is, hogy vannak még olyan helyek, ahol a nézők őszinte lelkesedéssel és érdeklődéssel fordulnak a filmek felé, függetlenül attól, hogy félresikerült antológiát, elvadult műfajkeveréket vagy megmosolyogtató sci-fi-t látnak éppen.